

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

Akademien för utbildning, kultur och
kommunikation

Fem högstadielärares syn på kunskap, lärande och meningsfullt lärande
i förhållande till utbildningsfilosofier

Per Eriksson

Examensarbete i lärarutbildningen

Vårterminen 2010

Handledare: Niclas Månsson

Examinator: Marja-Terttu Tryggvason

Examensarbete
15 högskolepoäng

SAMMANFATTNING

Per Eriksson

Lärares kunskapssyn och lektionsupplägg

2010

Antal sidor: 21

Syftet med denna studie är att genom semistrukturerade intervjuer belysa hur och på vilket sätt kunskapssynen hos fem lärare påverkar deras lektionsupplägg och urval av material. Lärare med olika utbildning och olika lång erfarenhet svarade på öppna frågor om deras syn på kunskap och hur de väljer material till sin undervisning. Resultatet presenteras uppdelat i fem kategorier för att se om det finns något mönster i vilken kunskapssyn lärarna har och hur de lägger upp sina lektioner. Slutsatsen i studien är att lärarna inte har någon entydig kunskapssyn utan de tror att det är olika för olika elever och anpassar undervisningen till individerna som finns i klassen. Att anpassa för individen stämmer även överens med läroplanen som finns i dag men den rådande skolpolitiken är möjligen på väg mot ett mindre individuellt upplägg.

Nyckelord: Kunskapssyn, Utbildningsfilosofi, Lärande, Lektionsupplägg

Innehåll

1 INLEDNING	1
1.1 SYFTE.....	1
1.2 FRÅGESTÄLLNINGAR.....	1
2 BAKGRUND	1
2.1 KUNSKAPSSYNER	2
2.1.1 Kunskap	2
2.1.2 Episteme	2
2.1.3 Techne.....	3
2.1.4 Fronesis	3
2.1.5 Kunskapssyn och skolämne.....	4
2.2 UTBILDNINGSFILOSOFIER	4
2.2.1 Essentialism	4
2.2.2 Perennialism.....	4
2.2.3 Progressivism.....	5
2.2.4 Rekonstruktionism.....	5
2.2.5 Att mäta kunskap – ett exempel.....	5
2.3 UTBILDNINGENS ROLL.....	6
2.4 LÄROPLANENS KUNSKAPSFORMER.....	8
2.5 LÄRANDETS UPPLÄGG – EN INTERNATIONELL UTBLICK	9
2.6 SAMMANFATTNING.....	10
3 METOD	10
3.1 URVAL	10
3.2 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	11
3.3 ANALYS AV DATA OCH PRESENTATION AV RESULTAT	11
3.4 RELIABILITET OCH VALIDITET	12
3.5 ETISK HÄNSYN	12
4 RESULTATREDOVISNING	12
4.1 KUNSKAP	13
4.2 VIKTIG KUNSKAP	13
4.3 LÄRANDE	14
4.4 MENINGSFULLT LÄRANDE	14
4.5 LEKTIONSUPPLÄGG	15
5 ANALYS	16
5.1 HUR BESKRIVER LÄRARNAS SIN UPPFATTNING OM KUNSKAP?	16
5.2 HUR BESKRIVER LÄRARNAS MENINGSFULLT LÄRANDE?	17
5.3 HUR RESONERAR LÄRARNAS OM HUR DERAS KUNSKAPSSYN OCH SYN PÅ LÄRANDE PÅVERKAR DERAS LEKTIONSUPPLÄGG, INNEHÅLL OCH VAL AV MATERIAL?	17

6 DISKUSSION	18
6.1 METODDISKUSSION	18
6.2 RESULTATDISKUSSION	18
6.2.1 <i>Pedagogisk relevans</i>	19
6.2.2 <i>Slutsatser</i>	19
6.2.3 <i>Fortsatt forskning</i>	20
7 REFERENSLISTA.....	21

1 Inledning

På olika skolor ser undervisningen ut på olika sätt, det kan till och med skilja sig åt på samma skola. Kanske har en skola en uttalad profil som säger att de använder sig av Montessori- eller Waldorfpedagogik. Ibland kan olika arbetslag på samma skola arbeta olika eller så är det upp till lärarna att mer eller mindre göra som de själva vill så länge eleverna tillgodoser sig kunskap. Även om det finns en uttalad pedagogisk filosofi eller inte, utformas det ständigt nya lektionsplaneringar så väl före som efter lektionerna. Vad är det som gör att olika lektioner ser olika ut på olika skolor? Har det bara att göra med att de har olika uppfattningar om hur man lär sig saker eller finns det även någon annan orsak? Det spelar inte bara roll hur eleverna lär sig saker utan även vad eleverna lär sig.

Skolan och samhället är i ständig förändring, det kommer ny teknik och allt mer information finns lätt tillgängligt i och med att tekniken hela tiden gör framsteg. I likhet med det Skolverket (2006) skriver om ett allt mer komplext samhälle med nya krav som skolan kommer vara tvungen att anpassa sig till. Skolverket skriver även att det blir allt mer viktigt att veta hur man tar till sig kunskap på bästa sätt istället för att kunskapen i sig är det som är det viktiga. All denna information ställer hela tiden nya krav på kunskap, men vad tycker lärarna är viktigt och hur ser de på begreppen kunskap och meningsfullt lärande?

Det är inte bara tekniken som förändras utan även politiken. Det har kommit ett nytt förslag på en ny skollag. Den nya skollagen som går under namnet *För kunskap, valfrihet och trygghet* belyser vad den nu sittande regeringen vill satsa på inom skolan. I lagen ges det större möjlighet för skolinspektionen att ålägga vite eller andra sanktioner mot så väl offentliga och enskilda huvudmän. Även huvudman, rektor och lärare får större befogenhet när det gäller att trygga elevers studiero. Detta är exempel på hur kunskapen ska främjas i de svenska skolorna (Ds 2009:25).

1.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att belysa hur och på vilka sätt fem lärares kunskapssyn och syn på lärande påverkar deras lektionsupplägg och urval av material.

1.2 Frågeställningar

Hur beskriver lärarna sin uppfattning av kunskap?

Hur beskriver lärarna meningsfullt lärande?

Hur resonerar lärarna om lektionsupplägg, innehåll och val av material?

2 Bakgrund

I bakgrundens första del beskrivs olika synsätt på vad kunskap kan vara och hur olika kunskapssyner och kunskapsformer beskrivs. Sedan följer en genomgång av den

forskning som tidigare har skett inom området, hur kunskapssynen påverkar undervisningen.

2.1 Kunskapssyner

2.1.1 Kunskap

Linde (2003) skriver om de kunskapssyner som finns i kursplanerna inom olika ämnen. Han menar att det finns olikheter i kursplanerna, de företräder inte en enad syn på vad kunskap är. Inom ämnet matematik till exempel står det att matematik är en mänsklig konstruktion. Målen som finns i matematikämnet tar upp vad man ska kunna teoretiskt om matematik och inte vad man ska kunna i praktiskt matematik. Inom kursmålen i engelska tas det upp mer praktiska förmågor och inte vad eleverna ska kunna om språket. Det är en skillnad mellan matematik och engelska men det finns även skillnader mellan dessa ämnen och exempelvis samhällskunskap och religion. Inom samhällskunskapen ses kunskap inte som något fast och statiskt som eleven ska inhämta. Eleven ska söka eller erövra kunskapen med hjälp av en förankring i demokratins värden. En likhet som finns med matematiken är uppfattningen om att ämnen är mänskligt konstruerat. Varken matematiken eller samhället är något fast som finns oberoende av våra uppfattningar om dessa. Vi kan hela tiden tänka om och våra uppfattningar kommer att förändra så väl samhället som matematiken. Religionen har likt samhällskunskapen en syn på kunskap där det inte är kunskapen om någonting som är det viktiga. Istället för att lära sig om något ses den personliga utvecklingen och vägen dit som den centrala kunskapen (Linde 2003).

Gustavsson (2000) skriver om tre olika kunskapsteorier som kallas för episteme, techne och fronesis. En kort förklaring av orden kan vara att de står för teoretisk kunskap, praktisk kunskap och praktisk klokhet. Det är en mycket förenklad bild av vad dessa områden står för dock ger det en inledande bild av vad olika teorier om kunskap står för.

2.1.2 Episteme

Episteme är detsamma som teoretisk kunskap. Kunskapen tillförskansas genom läsning och logisk härledning. För att komma fram till ny kunskap undersöks olika sidor av verkligheten som inte är kända sedan tidigare. Den nya kunskapen om det undersökta läggs ihop med den gamla eller förändrar det nya faktaperspektivet på kunskap. Här finns det en skillnad mellan vad som anses känneteckna vetenskapligt kunskap, nämligen skillnader mellan vad naturvetenskapen tycker och vad samhälls- och humanvetenskapen tycker (Gustavsson 2000).

Inom episteme finns det en rad olika sysätt på vad kunskap är och huruvida det finns sann fakta eller inte. Det finns teorier om hur man ska gå till väga för att få fram så sann fakta som möjligt. Det kan vara genom att vetenskapliga satser måste kunna verifieras, dvs. bekräftas som sanna. En teori måste gå att prövas och omkullkastas för att vara vetenskapligt hållbar. Det viktiga här är att teorier hela tiden ska kunna

prövas och kritiseras. På så sätt kan man komma fram till nya teorier som i sin tur är öppna för prövning. Att hela tiden omkullkasta teorier är inte helt olik den teori som tar upp så kallade paradig, som enkelt översätts till mönstergillt exempel eller form. En sanning är bara en sanning tills det kommer fram en ny sanning. Vetenskapen har ett mönster som den utgår ifrån och förklarar olika fenomen med. När det inte längre går att förklara händelser eller fenomen inom "formen" uppstår det ett nytt paradig (Gustavsson 2000).

Teorier används för att förklara verkligheten på ett tillfredsställande sätt men det är också här det blir problem. Oavsett vilken teori som man använder finns det ingen helt objektiv teori. Verkligheten tolkas utifrån en teori. Då det inte finns något universellt språk som är helt neutralt. Här tillkommer återigen diskussionen om huruvida det finns någon sann och verklig fakta eller om det inte är så att vi hela tiden konstruerar fakta. Här diskuteras det huruvida det finns en verklighet eller om det bara är en social konstruktion. Det går nu att se tillbaka och titta på hur det kommer sig att paradigskiften sker just när de sker.

2.1.3 Techne

Techne är praktisk kunskap som tillkommer genom praktiska handlingar som sedan reflekteras över. Under en lång tid har denna kunskapssyn haft lägre status gentemot den teoretiska kunskapssynen. Detta avspeglar sig i uppbyggnaden av skolundervisning då de praktiska utbildningarna inte ses som lika värdefulla som de teoretiska. Det finns även en diskussion om vad man har valt att kalla för bland annat tyst kunskap. Det finns en viss kunskap inom de praktiska verksamheterna som är svåra att sätta ord på för de är praktiska och det finns inga teoretiska begrepp för vad de gör. Kunskapen är bunden till det sammanhang eller situation som kunskapen används inom. Då blir det svårt att förklara för dem som inte är i den situationen om det inte finns teoretiska förklaringar på kunskapen (Gustavsson 2000).

Det finns även en skillnad vad som brukar kallas för att "veta hur" och att "veta om". Praktisk kunskap handlar om att veta hur man genomför olika handlingar medan den teoretiska kunskapen består i att veta hur saker och ting förhåller sig till varandra. En kunskapssyn som går ut på att förståelsen uppstår när själva aktiviteten utförs. För att det sedan ska klassas som verklig "veta hur"-kunskap ska personen i fråga också veta vad hon gör. Det räcker inte med att enbart utföra utan att också förstå vad det är man gör. Ett annat sätt att uttrycka detta är att om man gör en sak enbart rutinmässigt och av vana kallas det för "vanemässig praktik". Om man i stället är beredd att förbättra och modifiera genom att reflektera och lära sig nya saker då är det "intelligent praktik". Intelligent praktik är alltid något eftersträvanvärt och det har blivit ett vedertaget begrepp. När det diskuteras om kompetensutveckling är det ofta denna tanke som ligger bakom (Gustavsson 2000).

2.1.4 Fronesis

De två föregående kunskapsformerna har varit varandras motpoler i och med att den ena är teoretisk och den andra är praktisk. Det kan vara svårt att skilja dessa helt åt

för inom teorin finns det praktiska inslag och tvärt om. Både techne och fronesis är praktiska kunskapsformer det vill säga att de ser till människans handlingar i kunskapen. Det finns dock en skillnad som gör att det är två olika kategorier. Det som gör att de är olika är att en är knuten till tillverkning och framställning medan den andra är knuten till människans moraliska och politiska liv (Gustavsson 2000).

Fronesis ser till ytterligare ett perspektiv när det gäller kunskap. Detta ytterligare perspektiv ser till etik och politik. Man ifrågasätter hur vida all kunskap är bra och hur används all tillgänglig kunskap. Vi vet allt mer och mer om så väl rymden som människans uppbyggnad men frågan är om vetandet i sig själv gör oss klokare. Det kan vara så att det spelar roll hur vi använder allt de vi vet. De faktorer som påverkar vad vi gör med allt vi vet är moral och politik (Gustavsson 2000).

2.1.5 Kunskapssyn och skolämne

Det finns således olika syner på vad som är kunskap och vad som är viktig kunskap. Det har som tidigare nämnts betydelse vilket ämne som undervisas i och hur kursplanerna är upplagda och vad de fokuserar på. Läroplanen ger en bild av vad lärarna ska ge för kunskap medan den pedagogiska metoden ger inblick i hur de ska förvärva denna kunskap. Här kommer även etiska frågor in när det gäller urval av material och pedagogiska mål som är baserade på värderingar men också samhällssyn spelar in i vad och hur utbildningen kommer att bedrivas i skolorna. Människosyn och hur skolan ser på lärande kommer att bestämma vilken pedagogisk metod som kommer att användas (Stensmo 2007).

2.2 Utbildningsfilosofier

2.2.1 Essentialism

Ordet "essen" i essentialism betyder det väsentliga. Enligt denna filosofi ska skolans grund vila på det moderna samhällets lagar, den vetenskapligt ärvda och prövade kunskapen. Det är viktigt att läraren har auktoritet och stor ämneskunskap. I skolans tidigare år ska det fokuseras på basfärdigheterna tala, läsa, skriva samt räkna. I skolans senare år ska det fokuseras på ämnen som historia, geografi, matematik, biologi, fysik, kemi, litteratur och språk. Enligt essentialismen är elevernas lärande ett hårt arbete. Här betonas att lärande är en ansträngning och disciplin är viktigt för lärandet. Långsiktiga mål sätts upp vilket kräver självdisciplin men initiativet ska komma från läraren och inte eleven. Innehållet i läroämnena är ofta abstrakta och kan inte reduceras till praktiska problem som kan lösas i projektarbeten utan här förespråkas en mer traditionell undervisningsform (Stensmo 2007).

2.2.2 Perennialism

Perennialism syftar till evig, ständigt återkommande. Till skillnad från essentialismen tycker perennialismen att skolans grund ska vila på mänsklighetens eviga och återkommande frågor om vad som är rätt och fel, ont och gott, vackert och fult. Det finns alltså bestående sanningar. Vishet finns i de klassiska verken från författare, filosofer och konstnärer från antiken till nutid. Denna filosofi är humanistisk och

antar att naturen och människan är sig lik från en tid till en annan och att de grundläggande livsfrågorna alltid sysselsatt människor. Här ska läraren vara ett föredöme när det gäller klassisk bildning och förnuft. Eftersom konsten och litteraturen betraktas som tidlös är det kärnan i en perenn läroplan. Människan är rationell, fri, kan resonera och handla förnuftigt. Det är utbildningens uppgift att kultivera förnuftet så vi kan leva förnuftigt och kontrollera instinkter och känslor. De ämnen som ska studeras är de ämnen som gör eleverna införstådda i världens beständighet och inte sådant som verkar viktigt för stunden (Stensmo 2007).

2.2.3 Progressivism

Progressivism återspeglar ordet progression som betyder framsteg. Skolan ska koncentrera sig på elevens aktuella och framtida behov samt intressen. Undervisningen ska vara mycket inriktad på elevvalda projekt och experiment som ska ge eleverna förstahands erfarenhet istället för att få det i andra hand genom böcker eller genom berättande från läraren. Kunskapen ska kunna användas. Den skall inte vila på abstrakta tankar utan utgöra ett konkret redskap som hjälper människan att hantera problem som kommer komma längre fram i livet. Lärarens roll ska inte vara att ge direktiv utan snarare vara vägledande. Barnen planerar själva och det är lärarens roll att med hjälp av mer erfarenhet vägleda barnen så att deras planeringar och hjälpa dem med att analysera problem och strukturera en problemformulering så de kan nå upp till sina individuella mål. Demokrati är nödvändig då det är den enda formen som ger full möjlighet till genuin växt. Om en skola ska kunna undervisa om demokrati måste det ske på ett demokratiskt sätt (Stensmo 2007).

2.2.4 Rekonstruktionism

Rekonstruktionism syftar till ordet rekonstruktion som betyder omvandling. Skolan ska fokusera på kultur- och samhällskritik i syfte att identifiera samtidens kulturella och sociala problem. Meningen är att arbetet ska fortskrida för att förändra och förbättra samtida kulturer och samhällen. Här ska skolan vara framtidsinriktad, visionär och ha en utopisk målsättning. Undervisningen ska ske med hjälp av aktivitetspedagogik och ha ett gränsöverskridande projektarbete och temastudier. Utbildningen ska vara basen för att förändra samhället till en ny vision om människors liv i gemenskap. I slutändan så ska utbildningen leda till ett samhälle som grundas på en genuin demokrati. Lärarens roll är här att påverka eleverna. Läraren måste öppet visa skäl för och emot sina egna uppfattningar. Eleverna måste få utrymme att försvara sina egna övertygelser. Eftersom människans frihet inskränks av sociala och kulturella krafter är verksamhet i grupp ett viktigt inslag i skolan. Gruppuppgifter ska träna eleverna till det sociala livet som de kommer att möta när de är vuxna (Stensmo 2007).

2.2.5 Att mäta kunskap – ett exempel

Utvärderingar som har gjorts visar förändringar i mätningar som gjorts av skolor, från att ha varit en kontextbunden analysmetod 1992 till en mer individualiserad metod 2003. 1992 sågs resultatet i relation till skolans ekonomiska och samhälleliga

ramar. 2003 var det aggregerade resultatet av individerna som mättes utan att tolkas med omgivningen i skolan. Kunskap i skolan går dock inte bara ut på att lära sig räkna, läsa och skriva utan även att lära sig kulturens och samhällets normer. Utbildningssystemet är ett sätt att föra vidare samt vidareutveckla kulturen från en generation till en annan. Det är därför som det är svårt att skilja individen från skolan och bara se till individens prestationer utifrån mål som har satts upp på nationell nivå. Skolans ramar kommer att påverka vad eleven lär sig (Karlsson Vestman, Sedigh, Månsson & Jäder 2007).

Enligt Karlsson Vestman m.fl. (2007) finns det inslag av essentialismen när det talas om "rostfri kunskap" som inte förändras över tiden. Ett exempel som förs upp är matematik som inte förändras så mycket över tid. Eftersom kunskapen inte förändras går det att använda sig av samma tester för att mäta kunskapen nu som då. Det finns även de som förespråkar en mer progressiv inställning. Där bland annat företrädare inom idrott och hälsa är kritiska till att kunskapen skulle vara konstant och menar att det inte är eftersträvansvärt med samma kunskaper 2003 som 1992. Det finns således en delad syn på hur och vad som ska undersökas och utvärderas.

2.3 Utbildningens roll

Det är inte bara frågan om vilket syfte som den enskilde läraren har angående sin undervisning som påverkar undervisningen. En sak som i hög grad påverkar är vilken roll utbildningen har i samhället. Utbildningen kommer att påverkas olika beroende på vad samhället har för behov. Sett ur ett funktionalistiskt perspektiv kan vi konstatera att i och med industrialiseringen har vi fått ett helt annat behov av utbildning än innan. En industristat kretsar kring utbildningen då det är utbildningen/skolan som ska se till att det finns mänskliga resurser som arbetsmarknaden behöver. I och med att tekniken utvecklats ändras behoven och i stället för ren muskelkraft som kan stå vid löpande band efterfrågas mer och mer teoretisk kunskap. När tekniken går framåt och den blir allt mer komplicerad behövs mer expertkunskaper, alla kan inte veta allt. Det är inte bara kunskap om hur saker ska göras lärs ut inom utbildning utan även grundvärderingar från generation till generation. Tanken är att alla ska mer eller mindre ha samma värderingar i hela samhället eftersom alla har gått igenom samma utbildningsväsen (Andersson 2000).

Sandell (2004) skriver att undervisningen idag inte går ut på att lära eleverna allt de behöver kunna för att klara sig resten av livet. Förut gick det att lära eleverna det de behövdes i arbetslivet, nu har lärandet blivit en del av arbetslivet. Vi börjar lära oss saker i skolan för att sedan fortsätta lära oss mer saker i arbetslivet. Skolan måste lära eleverna hur de ska ta in kunskap och hur de på bästa sätt kan tillgodogöra sig all kunskap. Eleverna kan inte lära sig allt om allt för det finns för mycket information och för mycket kunskap om allt. Eleverna måste i stället lära sig en grundläggande kunskap för att sedan få lära sig om olika teorier om vad intelligent beteende är och få verktyg för individuell utveckling av sin kunskapsinhämtning.

Eleverna skall kunna orientera sig i en komplex verklighet, med ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt. Studiefärdigheter och metoder att tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktiga. Det är också nödvändigt att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ (Skolverket 2006:5)

Det är inte kunskapen i sig själv som är intressant utan elevens förmåga att kritiskt granska fakta. På så sätt ger skolan verktygen för att lyckas med det livslånga lärande istället för att bara undervisa om faktakunskap som ska räcka resten av livet. (Sandell 2004).

Synen på vad kunskap är har genom tiderna förändrats och problematiserats men kunskapen har även fått olika värden genom samhällsutvecklingen. Från att kunskapen sågs som något personligt och viktigt för personen till att mer och mer ses som en produktionsfaktor. Det fanns en vilja att effektivisera utbildningar så att kunskap ska kunna vinnas så snabbt som möjligt. Kritiken mot denna utveckling har varit att man går miste om viktig kunskap. Kunskap tar tid att inhämta om den ska få någon verklig betydelse och inte bara tillfällig kunskap inför ett prov eller dylikt. I en tid där det finns mängder av information och ny information kommer det ständigt att talas om kunskap som en färskvara så att lära sig hur man tar reda på information blir återigen en viktig faktor. Att lära sig hur man lär sig är viktigt vare sig det är för ens egen skull eller om det är för företagets vinning som en produktionsfaktor (Gustavsson 2003).

Enligt Gustavsson (2003) leder olika synsätt på kunskap till att undervisningen läggs upp på olika sätt. Vi har på ena sidan ett synsätt där kunskapen kommer som ett paket som ska ges till eleverna som färdig kunskap. De har en stark betoning på skolan som en uppfostrande institution där ordning och disciplin är viktigt. Andra sidan är ett synsätt där man problematiserar begreppet kunskap lite mer och är villiga att anpassa sin utbildning till den verklighet som finns utanför skolans väggar. Det kan bland annat vara så att man utgår ifrån ett problem som finns ute i det kommande yrket och försöker lösa problemet med olika hjälpmedel och läraren finns till för handledning. Ett annat synsätt som kommer att påverka undervisningsupplägget skriver Sandell (2004) om. Det finns olika sätt att lägga upp undervisningen på utifrån. Sandell presenterar i sin bok tre olika teorier om hur olika vi lär oss och vad olika personer har lätt för att lära sig. Uppläggen varierar beroende på om läraren tror på multipla intelligenser, taxonomi eller sex tänkande hattar. De bygger på liknade teorier om att kunskap inte bara är någonting teoretisk utan att det finns olika typer av kunskap och det är viktigt att eleven själv får komma fram till hur han eller hon lär sig bäst. Ett återkommande tema i alla tre teorierna är vikten av reflektion på olika sätt. Sex tänkande hattar gör detta på ett sätt genom att ha hattar som representerar vad man ska fokusera. Medan den vita hatten fokuserar på fakta och information fokuserar den röda hatten på hur det känns. Det är ett sätt att se på samma sak från olika synvinklar och det blir inte samma undervisning som om bara

faktakunskap ska överföras till eleverna. Eleverna måste bli medvetna om sitt eget lärande och reflektera över det.

2.4 Läroplanens kunskapsformer

I dagens skola är det mål som ska uppnås, mål för skolan och mål för den individuella eleven. Här sker det en individualisering för att varje elevs lärande ska utgå ifrån dennes egen förutsättning men målen är inte individuella. Hur eleven ska kunna uppnå målen är individuellt men när det gäller målen som ska uppnås är det nationellt uppsatta kunskapsmål som gäller (Gustavsson 2003).

Ett av de kunskapsmål som skolan skall sträva efter är att varje elev ”känner trygghet och lär sig att ta hänsyn och visa respekt i samspel med andra” (Skolverket 2006). Här ses bredden av begreppet kunskap i läroplanen från 1994. Men en allt för vid bild av kunskap är inte alltid positivt. Detta tas upp i SOU 2007:28 där de tar upp att just detta mål kanske skulle passa bättre under de generella målen för skolan. Frågan som de ställer sig är huruvida det är kunskap att känna trygghet eller om det är skolans uppgift att få eleverna att känna sig trygga. Vidare påvisar de en oklarhet i fler mål som står under kunskapsdelen i LPO94.

Kunskap kan se ut på olika sätt och ha olika betydelser. Om vi ser till läroplanerna är det först i 1980 års läroplan som den nämns som något särskilt. I LPO94 kom nästa steg och begreppet kunskap vidgades och problematiserades för första gången i en läroplan. Nu kom läroplanskommittén fram till att kunskap består av fyra olika former. De fyra formerna är faktakunskap, förståelsekunskap, färdighetskunskap och förtrogenhetskunskap. Dessa olika former av kunskap kan förklaras genom att faktakunskap är information antingen så kan man det eller så kan man inte det. Förståelsekunskap är att uppfatta meningen eller innebörden i ett fenomen. Färdighetskunskap är när vi vet hur något ska göras och kan genomföra det. Inte bara detta har förändrats i läroplanen utan även innehållsdelen har minskat det vill säga vilken information som ska vara med. Förut var det så att kunskapen kom som i ett färdigt paket. Allt eftersom samhället utvecklades och med IT tekniken finns det mer och mer information som går lätt att hämta in. Idag går det inte att alla ska lära sig allt utan i dag är skolan mer inriktat på att lära sig hur man lär sig och hur man går till väga för att finna den information som man behöver för tillfället. Här blir lärarens uppgift lite annorlunda mot tidigare då lärarens roll är att handleda istället för att lära ut ”kunskapspaketet”. En skola där läraren är handledare skulle i förlängningen kunna leda till ett skolsystem som gör att eleverna själva får individuellt söka sina egna ”lärvägar” (Gustavsson 2002)

I utredningen *Tydliga mål och kunskapskrav i grundskolan - Förslag till nytt mål- och uppföljningssystem* (SOU 2007:28) diskuteras hur kursplanerna borde vara tydligare när det gäller vilken kunskap som eleverna ska erhålla. För att skolan ska vara likvärdig ska inte lärarna kunna tolka målen allt för olika. Ett problem som även belyses är att det inte får bli för konkreta mål för att då försvinner lärarens möjligheter till en varierande undervisning. De tar upp att det bör finnas tydliga

samband mellan kunskapsuttrycken och vad som skall kunnas, förstås etc. Kritik som framkommer i denna utredning är att det i grundskolans olika kursplaner förekommer mer än 500 olika kunskapsuttryck. Eftersom det finns så många olika uttryck om kunskap tolkar lärare kunskap olika, vilket leder till mindre likvärdighet inom skolan.

2.5 Lärandets upplägg – en internationell utblick

Antón (1999) skriver om optimal inlärningszon som är skillnaden mellan var den som ska lära sig något är i sin utveckling till vad dennes potentiella utveckling med hjälp av guidning är. En lärare ska leda eleven igenom den optimala inlärningszonen för att eleven ska lära sig så mycket som möjligt. Lärandet sker i interaktion mellan lärare och elever därför är det viktigt att kommunicera med varandra inom den optimala inlärningszonen.

Det finns två typer av upplägg i ett klassrum, antingen är det läraren som är i fokus eller så är det eleven som är i fokus. I ett klassrum där läraren står i fokus ses det som läraren har kunskapen och ska förmedla kunskapen till eleven som bara ska ta emot den kunskap som läraren ger. Om eleven i stället är i fokus utgår undervisningen ifrån eleverna och det skapas en inlärningsatmosfär av normer som eleverna kan känna sig trygga med. För att kunna interagera med varandra krävs det att en relation byggs upp mellan deltagarna. Det är viktigt att se till elevens perspektiv och göra den medveten och delaktig i sitt lärande. Genom dialog med eleverna kan läraren göra eleverna mer delaktiga i sitt eget lärande (Antón 1999).

Ett sätt som kan tillämpas för inläring är problembaserat lärande även kallat PBL. Problemet som presenteras måste vara relevant och det måste vara förankrat i verkligheten. Först blir eleverna indelade i grupper och sedan får de ett problem presenterat för sig. Ett exempel hämtat från läkarlinjen är att de får en patient som har vissa symtom. Problemet blir att ta reda på vad det kan vara för sjukdom och komma på en behandling. Eleverna börjar med att diskutera och ta reda på vad de vet och sortera ut det som är relevant för att kunna lösa problemet. Därefter tar de reda på om de saknar kunskaper för att komma vidare och identifierar vilken information som de måste ta reda på. Det är studenterna som måste identifiera vad det är för information som måste inhämtas för att kunna lösa problemet och det finns således ingen förutbestämd text eller bok som ska användas. Eleverna får efter sektionen på egen hand ta reda på information med hjälp av datorer och andra källor. Efter att ha tagit reda på mer information på egen hand träffas gruppen igen och med deras nya kunskaper ser de på ett annat sätt. Denna process upprepas då det förmodligen kommer upp nya problemområden med hjälp av den nya informationen som kräver ytterligare information för att lösa. I slutet görs en utvärdering av såväl gruppmedlemmarna själva som gruppen hur det gick att lösa uppgiften (Savery & Duffy 1996).

2.6 Sammanfattning

Kunskap är ett mycket vitt begrepp och det finns ingen självklar definition på vad kunskap är. Kunskap kan vara praktisk eller teoretisk. När det sen kommer till vilken kunskapssyn som läroplanen har är kunskapssynen uppdelad i fyra olika kategorier. De fyra kategorierna är som tidigare nämnts faktakunskap, förståelsekunskap, färdighetskunskap och förtrogenhetskunskap. Beroende på hur målen i läroplanen tolkas kommer lärarna att göra olika saker och ha olika upplägg på sin undervisning. För att skolan ska bli så likvärdig som möjligt föreslås det att det ska vara tydligare mål. Det är inte bara tolkningarna som kommer att ha avgörande roll när det gäller undervisningens upplägg. Lärarens synsätt på hur elever lär sig bäst påverkar också undervisningen. Olika synsätt på lärande påverkar undervisningen. I grund och botten är det viktigt att veta att eleverna inte lär sig allt i skolan utan snarare får verktygen att kunna fortsätta sitt lärande genom hela livet. För att man ska kunna lära sig genom livet är det viktigt med reflektion och att man vet vilken studieteknik som passar bäst för en själv.

3 Metod

Jag har valt en kvalitativ ansats då jag med hjälp av öppna intervjufrågor har samlat in mitt material till detta arbete (bilaga 1). Valet av ansats har att göra med svårigheten att på ett bra och enkelt sätt besvara vilken syn lärare har på kunskap i enkätform. Vidare var jag inte intresserad av att kartlägga en mängd personers uppfattningar utan sökte att förstå hur lärare resonerar i frågan om deras kunskapssyn påverkar deras lektionsupplägg. Jag valde intervjuer för att denna metod torde ge bästa resultat då respondenterna ges större möjlighet att på egen hand utveckla sina svar och på så sätt skapa djupare förståelse för deras svar. För att säkerställa att det är respondenternas beskrivningar och ord som redovisas utan att min förförståelse skulle påverka dem för mycket, valde jag semistrukturerade intervjuer. Detta sätt gör att min förförståelse spelar mindre roll än om jag skulle ha utformat enkätfrågor som var snävare och på så sätt skulle mina resultat bli mer påverkade av min förförståelse (Denscombe 2000). De frågor som ställdes under intervjun var utformade efter studiens forskningsfrågor.

För att skapa mig en så bred bild som möjligt har jag intervjuat lärare från olika arbetslag, olika utbildningar och olika ämneskompetenser. Intervjuerna har ägt rum på deras arbetsplats för att skapa en så bra intervjumiljö som möjligt (Stukát 2005). Intervjuerna genomförs med fem olika lärare för att belysa hur och på vilket sätt deras kunskapssyn påverkar deras lektionsupplägg, innehåll och val av material.

3.1 Urval

Skolan som intervjuerna utfördes på är en F-9 skola där de intervjuade arbetar i åren 7-9. Jag gjorde ett strategiskt urval, de har olika lång yrkeserfarenhet, är mellan 40-50 år, har olika utbildningar och de arbetar i olika arbetslag. De olika utbildningarna som fanns representerade var fritidspedagogutbildningen och lärarutbildningen. Det

var två kvinnor och tre män som deltog i studien. För att ytterligare vidga perspektivet valde jag att intervjua lärare med olika ämneskompetenser. De ämnen som var representerade i studien var svenska, engelska, slöjd, musik och teknik två av de intervjuade undervisade även i matematik även om de inte var utbildade inom det ämnet.

3.2 Tillvägagångssätt

Jag använde mig av intervjuer som spelades in med hjälp av teknisk utrustning. Det har varit personliga intervjuer som har varit semistrukturerade. Det finns alltid risk för att den som intervjuar inte är objektiv och därför valde jag att göra semistrukturerade intervjuer som ger utrymme för den intervjuade att uttrycka sina idéer.

Jag tog kontakt med de berörda lärarna och bestämde tid för intervju med dem. Jag gav de intervjuade möjlighet att utveckla idéer och tankar men styrde in dem på ämnet. Intervjuerna skedde i grupprum när lärarna hade avsatt tid för planering eller efter att eleverna hade slutat. Det var rum som vi kunde sitta ostörda och det var tyst eftersom de flesta var på lektion eller inte var kvar på skolan. Intervjuerna spelades in med tillstånd från de intervjuade. Man ska vara medveten om att intervjuerna kan påverkas på grund av att jag är ung, man och studerande. De intervjuade kan påverkas att svara som de tror att man borde svara. För att undvika att de ville ge de "rätta" svaren var intervjun inte så styrd och att de fick utveckla tankar och idéer. Givetvis var det viktigt att vara så lyhörd och neutral som möjligt samt vara artig och punktlig (Denscombe 2000). De intervjuer som utfördes på eftermiddagen skulle kunna ge konsekvensen att den intervjuade var trött och det skulle kunna påverka reliabiliteten. De intervjuer som genomfördes under dagen skulle ha kunnat påverkas av att de intervjuade kände sig stressade över vad som skulle ske nästa lektion eller liknade. Under de intervjuer som jag genomförde ställde jag frågor som ledde till att de intervjuade kom in på och började fundera över kunskapssyn och undervisning. Det var fem intervjuer med fem personer som hade olika ämnesområden, utbildningar och olika arbetslag. De intervjuade var väl insatta i ämnet då det är något som de möter varje dag i skolan så väl kunskap som inläring. Intervjuerna följde samma struktur med öppna frågor för att sträva efter objektivitet och inte styra de intervjuade för mycket. Intervjuerna tog ca 30 minuter. Enbart jag hade tillgång till intervjumaterialet som lyssnades av för att ta ut den information som redovisas i resultatdelen.

3.3 Analys av data och presentation av resultat

Presentationen av resultatet har jag valt att dela in i fem olika temaområden. De temaområden jag har valt för resultatet är kunskap, viktig kunskap, lärande, meningsfullt lärande och lektionsupplägg. När det gäller analysen av data har jag brutit ned intervju svaren i analysenheter och kategoriserat enheterna, kunskap, lärande och lektionsupplägg för att kunna finna olika mönster i vad de olika personerna har svarat. Jag har letat efter om det finns liknade idéer och tankar när

det gäller kunskapssyn och undervisning. Analysen har skett utifrån intervjuutskrifter som jag sedan har letat efter samband i med hjälp av kategorierna, kunskap, lärande och lektionsupplägg som jag delat in intervjuerna i (Denscombe 2000). I min analys presenterar jag analysen utifrån mina frågeställningar.

3.4 Reliabilitet och validitet

Enligt Stukát (2005) betyder reliabilitet hur tillförlitlig en studie är men också hur bra de mätinstrument som användes var. Det är en fråga om huruvida resultatet skulle bli lika om studien gjordes om på nytt. I en småskalig studie med ett kvalitativt anspråk kan det vara svårt att ha hög reliabilitet efter som de är små och svåra att jämföra. Denscombe (2000) tar upp och ifrågasätter hur neutral en forskare kan vara. Även om en studie använder samma frågeställningar, metod och urval som tidigare studier behöver det enligt Denscombe inte bli samma resultat. För att denna studie skall ha så hög reliabilitet som möjligt redovisas tillvägagångssätt, vilka frågor som har använts samt att citat redovisas i resultatdelen.

Validitet kan beskrivas som att studien mäter det som den är tänkt att mäta. Hur vida mätningarna är relevanta för studien eller inte. Validiteten i en kvalitativ studie kan påverkas utifrån att de intervjuade personerna inte förstått frågan eller inte är helt ärliga i sina svar utan svarar som de tror att de ska svara. (Stukát 2005).

Med detta i åtanke är jag medveten om att det finns många variabler som kan påverka denna studie. För att undvika att min förförståelse ska inverka på respondenterna valde jag att ha öppna frågor för att inte påverka respondenterna. Under intervjuerna var jag så tydlig som möjligt för att undvika att respondenterna skulle missuppfatta frågorna. Alla intervjuer skedde på samma plats, tog ungefär lika lång tid och följde samma struktur för att eliminera faktorer som skulle kunna påverka svaren hos respondenterna.

3.5 Etisk hänsyn

Alla berörda har blivit informerade om vad studiens syfte och deras uppgift i den. De har även blivit informerade om att det är frivilligt och att de när som helst har rätt att avbryta sin medverkan utan några negativa följder. Det har varit helt frivilligt att delta i studien. De intervjuade hade rätt att självständigt bestämma om, hur och på vilka villkor de skulle delta. De intervjuade har inte varit utsatta för någon fysisk eller psykisk påfrestning för att de skall delta. De intervjuade har getts största möjliga konfidentialitet och personuppgifter har förvarats på sådant sätt att obehöriga inte kan komma åt informationen. Alla uppgifter som är insamlade ändvänds enbart till denna studie. På så sätt uppfyller studien informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet 2002).

4 Resultatredovisning

De intervjuade hade olika utbildningar och de ämnen som var representerade var Svenska, engelska, slöjd, musik, teknik och matematik. Tre var universitetsutbildade

som lärare och två var utbildade fritidspedagoger men arbetar som lärare. Den som hade arbetat längst som lärare hade arbetat sedan 1991 och den som hade arbetat kortast tid hade arbetat sedan 2003.

4.1 Kunskap

Kunskap är basen för allt agerande.

De olika lärarna hade lite olika syn på vad kunskap var för någonting. Följande resonemang gav de olika lärarna. Resonemangen var att kunskap är när man har tillskansats sig något nytt, det kunde vara ett nytt sätt att göra något på genom att använda sina upplevelser. Det kom även upp att kunskap är när man har kännedom om någonting teoretiskt och sedan kan göra det praktiskt, lärdom för livet. Den teoretiska kunskapen kunde enligt lärarna komma genom att man läst något och sedan kan utföra det i praktiken. Något som också kom upp flertalet gånger var att det var viktigt med reflektion. Det kom även på tal att kunskap är det som man tar till sig i och av livet för att kunna växa och gå vidare i livet.

4.2 Viktig kunskap

Att kunna laga mat, personlig hygien, att kunna kommunicera och sen att man kan ha en umgängeskrets.

En av den viktigaste kunskapen enligt de intervjuade personerna är den kunskapen som gör att man kan klara sig i samhället och den kunskapen som man har nytta av i framtiden. Deras definitioner i övrigt om vad som var viktigt skilde sig åt en aning. De som framkom var att viktig kunskap är hur man använder sig av saker och ting dvs. hur man tar reda på fakta. En annan sa att man först och främst måste kunna socialisera med andra människor men även matlagning och personlig hygien kom på tal. Den tredje intervjuade sa att kunskap är att lära sig olika saker som man kan ha nytta av framåt.

Om jag ska ta reda på någonting är det Google som gäller i 99 fall av 100.

Citatet sades när en av de intervjuade tog upp att det var viktigt att man ska kunna använda sig av kunskapen, till exempel behöver man inte kunna alla recept på mat om man kan följa ett recept ur en receptbok eller leta upp det med hjälp av sökmotorn Google så kan man använda sig av det också. En lärare kopplade resonemanget till multiplikationstabellen genom att resonera kring att den kan vara ett medel som gör att man kan förstå andra delar i matematiken. Detta skulle leda till att om man inte kunde tillgodose sig tabellen så att man förstår andra delar så skulle tabellen kännas som meningslös kunskap. En annan aspekt om vad som räknas som viktig kunskap är hur man förhåller sig till andra. Det gäller att förhålla sig till andra så att man själv mår bra och att andra runt om kring sig mår bra, menade en av

respondenterna. Samma respondent menade också att en person som hela tiden hamnar i konflikter inte kommer må bra av det och inte heller de personerna som finns i omgivningen.

4.3 Lärande

Det visade sig att de två som inte hade lärarutbildning men arbetade som lärare var mer inriktade på det sociala. De beskrev det sociala som en förutsättning för att någon inläring ska kunna fungera över huvudtaget. Det handlade om att eleven måste lära sig hur omgivningen förväntar sig att individen ska agera för att undvika konflikter. Vidare avsågs vikten av relationen mellan lärare och elev. Det är enligt respondenterna viktigt att bygga upp en relation för att kunna se vad eleven har för sätt att lära men också att dra nytta av individens intressen för att göra ämnet intressant för eleven.

Det är genom reflektion som man får kunskap.

De som hade lärarutbildning var mer inriktade på att lärande sker genom reflektion och menade att all teori måste ha ett syfte. De belyste även att det var viktigt med individualiserade sätt att ta till sig ny kunskap. De resonerade om att det finns olika metoder och arbetssätt som en pedagog kan ta till för att eleverna ska kunna fullfölja den vision/vilja som eleven kommer med. Det område eller ämne som ska behandlas måste vara meningsfullt för eleverna, det måste finnas någon form av mening eller syfte med det hela, menade respondenterna. Läraren måste alltså kunna påvisa att detta faktiskt kan gälla även för de elever som sitter i skolan även om ämnet är världshistoria eller något som har hänt i en annan del av världen. De som hade lärarutbildning menade att det ska vara en blandning mellan ämneskunskap och sociala kunskaper medan de som inte hade utbildningen belyste att sociala kunskaper först sedan ämneskunskaper.

Det gäller att finna inkörsportar som gör att de blir intresserade.

För att få veta om de har tagit till sig kunskapen var svaren likartade mellan de intervjuade. De var alla överens om att det kan vara svårt att verkligen veta men det gäller att finna varje elevs sätt att visa sin kunskap. Det kan vara en reflektion som är skriven men det kan också vara en muntlig reflektion. En av respondenterna hade idén om att använda en kamera som eleverna skulle ha tillgång till och när eleven själv fann att tiden var inne för reflektion skulle det vara lätt att visa sin reflektion för läraren. Samtidigt som lärarna tycker att det är viktigt att man samtalar med eleverna för det är då det märks om de har tagit till sig den kunskap som läraren försöker att förmedla.

4.4 Meningsfullt lärande

Enligt de intervjuade är det avgörande vilken inlärningsprofil eleven har, om det är bäst att uppfatta via ögon, öron eller händer. Respondenten menar att det gäller att

anpassa undervisningen till individen det är alla intervjuade överens om. Enligt respondenten är det upp till läraren att finna motivationen hos individen och på så sätt ge individen de uppgifter som passar den bäst. De menade också att det var viktigt att ge eleverna sammanhang och det är när eleven förstår vad kunskapen ska användas till som lärandet blir meningsfullt. Återigen kommer de intervjuade in på att förståelse och reflektion är det viktiga i så väl lärandet som kunskapssyn. Det finns en faktor som alla intervjuade nämner när det gäller meningsfullt lärande och det är att det måste ha någon nytta för individen. De intervjuade belyser också att det är individuellt om det är meningsfullt eller inte.

För att se och för att skapa ytterligare ett tillfälle för att skapa meningsfullt lärande brukar de intervjuade sammanfatta lektionen i slutet och göra någon form av reflektion över vad de har gjort under lektionen. De som inte har lärarutbildning betonar återigen vikten av relationen mellan lärare och elev. Det är genom att föra ett samtal med eleverna som läraren kan uppmärksamma om det är något som inte fungerar och på så sätt skapa tillfällen för lärande. Alla intervjuade belyser att det är svårt att få allting meningsfullt för alla och det kan vara svårt att veta vad alla individer i en klass tycker. De betonar att det kan vara svårt att nå ut till alla i en klass men menade att lärare måste sträva efter att nå ut till alla individer och hela tiden utvärdera och reflektera. De intervjuade framhåller att allt lärande är en process som ska leda fram till något om det så är sociala frågor eller oregelbundna verb.

4.5 Lektionsupplägg

Jag har en tanke och en planering men det måste finnas tid och energi till sidospår.

De intervjuade belyser alla vikten av att ha ett brett material med många olika infallsvinklar. Det ska vara material för den som vill läsa, känna, höra och så vidare för att alla ska kunna ta till sig undervisningen på bästa möjliga sätt. Det kom även upp att det är viktigt att motivera eleverna för att de ska kunna ta till sig kunskapen på bästa sätt. De resonerar alla om att alla elever inte kan vara på topp vid varje tillfälle och det finns många olika saker som kan spela roll för vad som sker på en lektion. När man planerar inför en lektion var de alla eniga om att det måste finnas tid till sidospår. Planera en lektion in i minsta detalj är inget som någon av de trodde på för som sagt så vet en lärare aldrig vad alla elever har varit med om på rasten, tidigare lektion eller någon kanske har bråkat med föräldrarna på morgonen och så vidare. Det finns många saker som kan påverka och det måste finnas tid att reflektera vilket de intervjuade framhåller som viktigt för att eleverna ska få nytta av sin kunskap. Samtidigt som det ska finnas tid till sidospår så måste det finnas en planering och ett mål som alla ska nå till.

Hur ska jag anpassa materialet så att det passar till alla individer och att det är olika svårighetsgrader på allt och på så sätt finns det en utmaning för alla.

De som hade lärarutbildning framhöll vikten att vara engagerad som lärare och att ämnet skulle vara kopplat till elevernas vardag. Om ämnet inte var nära elevernas verklighet kan läraren försöka göra så att de kunde koppla ämnet till något som var nära dem. De som inte hade lärarutbildning var mer inne på att det var viktigt att skapa en relation och på så sätt kunna sätta sig in i elevens perspektiv och om en bra relation fanns så kan också en lektion fungera bra. Enligt respondenterna kan så väl elevers som lärares välbefinnande påverka lektionerna. Om en lärare kommer in i klassrummet stressad och förvirrad kommer det inte att bli en bra lektion enligt de intervjuade. De framhåller även vikten att som lärare reflektera över vad som hänt på lektionen genom att undersöka vad som var bra och vad som var dåligt.

5 Analys

5.1 Hur beskriver lärarna sin uppfattning om kunskap?

Då lärarna beskriver kunskap som när man har tillskansat sig något nytt, teoretiskt och sedan kan göra det praktiskt har ett tydligt inslag från progressivismen så som Stensmo (2007) beskriver den. Kunskapen är inte bara abstrakt utan ska också gå att använda. Även det att lärarna påpekar att det är viktigt att eleverna lär sig hur det går att ta reda på fakta om det så är via Google eller en receptbok ska kunskapen kunna användas. Här finns också utveckling med i kunskapssynen på så sätt att de får kunskap om någonting som gör att de kan få mer kunskap för de vet hur de tar reda på informationen. Att lära eleverna hur de tar reda på fakta ligger i linje med läroplanens skrivelser.

Lärarna framhåller vikten av reflektion för att få kunskap och det kan ses som ett tänkande som stämmer in på kunskapssynen Techne. Samtidigt nämner en lärare att det sociala är viktigt. Det sociala kan kopplas till Fronesis och dess syn på etik och att det finns så väl en del inom kunskap som handlar om tillverkning och en del som handlar om etik. Det sociala kan även kopplas till Stensmos (2007) förklaring av rekonstruktionismen då det inom denna filosofi läggs fokus på sociala och kulturella problem. Skolans uppgift att förändra/förbättra samhället stämmer in på lärarnas syn att de vill ge eleverna kunskap om hur det sociala samspelet fungerar. Det verkar inte finnas någon större skillnad hos de olika lärarna i deras syn på kunskap i förhållande till deras ämnen. Den läraren som undervisar i matematik har inget märkbart mer teoretiskt synsätt på kunskap än den läraren som undervisar i det mer klassiskt praktiska ämnet slöjd. Såväl slöjdläraren som matematikläraren talar om vikten av individualisering och reflektion för att eleverna ska kunna tillgodogöra sig kunskapen. Att lärarna är överens om att det är viktigt att individanpassa stämmer överens med de utvärderingar som Karlsson Vestman m.fl. (2007) har gjort vilka även de har valt att analysera mer på individualiserat än tidigare kontextbundet. En av lärarna var inne på vilket skulle kunna gå att koppla till essentialismens uppfattning om fast kunskap som inte förändras med tiden.

5.2 Hur beskriver lärarna meningsfullt lärande?

Återigen är lärarna inriktade på att det är individens behov och synsätt som påverkar vad som betraktas som meningsfullt lärande. Lärarna resonerar om hur lärande i början är teoretiskt och det blir meningsfullt när eleven förstår varför han/hon har lärt sig denna teoretiska kunskap. Denna syn på lärande – att gå från teoretisk kunskap till förståelse – är möjligt att koppla till episteme som tar upp detta att gå från teoretisk kunskap till en förståelse. Lärarna uttrycker att det finns olika typer av inlärningsprofiler och att en del personer lär sig bäst praktiskt och andra teoretiskt. Därför så kombinerar de praktiskt arbete med teoretiskt arbete och de har således ingen specifik kunskapssyn som kan kategoriseras inom Gustavssons (2000) förklaring av Episteme, Techne och Fronesis. Lärarna väljer helt enkelt att inse att alla filosofier kan vara rätt så de blandar för att alla individer ska kunna ha möjlighet till ett meningsfullt lärande.

När det gäller lärarens roll i meningsfullt lärande belyser de vikten av motivation. Det är läraren som måste finna motivationen hos eleverna så att de vill lära sig och på så sätt skapa ett meningsfullt lärande. Det finns spår av ett progressivistiskt tänkande hos lärarna då de betonar vikten av att skapa en relation till eleverna för att kunna nå den individuella motivationen och dess mål. Lärarna verkar vara så öppna att de skulle kunna anpassa sin syn på meningsfullt lärande till vad som är bäst för varje individ oavsett om det sker med hjälp av ett essentialistiskt tänkande eller någon utbildningsfilosofi.

5.3 Hur resonerar lärarna om hur deras kunskapssyn och syn på lärande påverkar deras lektionsupplägg, innehåll och val av material?

Även när det gäller lektionsupplägg är det viktigt för lärarna att anpassa sin undervisning och sitt lektionsupplägg till individen som ska lära sig något. Deras kunskapssyn är ingen entydig filosofi utan mer en blandning av många olika filosofier. De är villiga att anpassa sin undervisning och sitt val av material till vad som passar bäst för varje individ i klassen. De är medvetna om att det inte alltid går men de försöker i alla fall att blanda mellan teoretisk kunskap och mer praktisk kunskap. Lärarna framhöll även vikten av att vara engagerade för att det gör att eleverna blir mer motiverade och inspirerade att lära sig mer. Det hade ingen större betydelse vilket ämne som lärarna undervisade i, de var ändå eniga om att de var tvungna att anpassa lektionen utifrån eleverna.

Lärarna är inne på en linje som kan stämma överens med internationell forskning (Antón 1999) då de säger att läraren måste vara engagerad och få eleverna motiverade och inspirerade. Enligt Antón skulle en sådan delaktighet skapas genom en dialog mellan eleverna och läraren. Lärarna resonerar även om informationssökning som en viktig del i undervisningen vilket stämmer överens med Savery & Dyffys (1996) sätt att arbeta med problem baserat lärande. Eleverna måste alltså ta reda på information för att kunna lösa de problem som de får.

6 Diskussion

6.1 Metoddiskussion

I enlighet med Denscombe (2000) är detta en kvalitativ studie eftersom den bygger på intervjuer med lärare. Vidare skriver Denscombe (2000) att en semistrukturerad intervju ger ingående och uttömmande svar vilket jag finner eftersträvansvärt i denna studie. De utvalda lärarna hade olika utbildning, olika lång erfarenhet, olika ämnesinriktningar och bestod av två män och tre kvinnor. Urvalet gjordes för att få en ökad trovärdighet i studien. Stukát (2005) skriver om att kvalitativa undersökningar inte ger någon allmän överblick över ett område utan är menade som en överblick utifrån det område som studierna bygger på. Då detta är en studie i en liten skala samt att det kan vara svårt att upprepa en kvalitativ studie ska inte resultaten ses som generella.

Reliabilitet, det vill säga hur trovärdig eller pålitlig studien är, kan ofta ses som låg i en kvalitativ studie. Studien är svår att göra om med samma resultat som tidigare som ett resultat av att reliabilitet ofta är låg (Stukát 2005). För att motverka detta genomfördes intervjuerna med öppna frågor som respondenterna hade möjlighet att svara och sedan utveckla. Detta även för att förförståelsen hos författaren skulle ha en mindre roll i utformningen av frågorna. Tydlighet vid utformningen och under intervjuerna är viktigt för att undvika att respondenten missuppfattar frågorna och på så sätt påverkar resultatet. Att resultatet inte blir detsamma om studien skulle göras om skulle kunna bero på att respondenterna haft möjlighet tillskansas sin ny kunskap inom området.

6.2 Resultatdiskussion

De intervjuade lärarna tycktes inte ha en fast och uttalad kunskapssyn som de stod fast vid. Istället för att ha en fast kunskapssyn var det mer beroende av vad eleverna hade mest nytta av, eller hur de lärde sig på bästa sätt. Om en elev tycker att det är lättare att lära sig genom praktiskt arbete då är det praktiskt arbete som eleven ska ha tillgång till. Samtidigt inser de att det kan vara svårt att se till så att alla individer alltid får den undervisning som passar dem bäst. De fokuserar även på vikten av att lära eleverna hur man finner fakta och hur de lär sig bäst. Att individanpassa och lära eleverna hur de tar reda på fakta stämmer väl överens med vad Skolverket (2006) skriver om såväl kunskap som individualisering. En möjlighet som finns är förvisso att de intervjuade förskönar sanningen när de svarar på frågorna och säger vad de tror att det rätta är. Därför vore en eventuell fortsättning på denna studie att göra observationer i klassrummet för att se hur lärarna anpassar sig efter individuella förutsättningar.

Att det inte fanns några större skillnader mellan lärare i olika ämnen skulle kunna tyda på att skolan har en väl inarbetad pedagogisk inriktning, en inriktning som i högre grad avspeglar ett mer progressivistiskt tänkande. I likhet med vad Stensmo (2007) skriver ska läraren vara som en handledare och visa vägen för eleverna. Vilket

det verkar som lärarna är i den här studien i alla fall. Detta även om ingen respondent uttryckligen säger att de är handledare för eleverna så visar deras svar att de tänker i banor kring att finna individens lärandeprofil och arbeta utifrån den.

Att skapa ett klassrum som ger en bra lärandemiljö är viktigt och respondenterna utgår ifrån eleverna och sätter dem i fokus. Detta leder till i enlighet med Antón (1999) att inlärningsmiljön skapas med hjälp av normer som eleverna kan känna sig trygga med. Viktigt är också som respondenterna säger i likhet med Antón (1999) att det är viktigt att kommunicera med varandra. Att skapa en trygghet hos eleverna är även det en del av vad Skolverket (2006) skriver om i Läroplanen. Respondenterna är inne på att det sociala är viktig kunskap, vilket bör ses som något positivt eftersom det står i läroplanen att eleverna ska lära sig ta hänsyn och visa respekt för andra.

6.2.1 Pedagogisk relevans

Att som lärare vara medveten om att det finns olika sätt att lära sig på är viktigt. Det finns elever som är mer praktiska och andra mer teoretiska, det är upp till läraren att se till att alla får den undervisning som gör att de kan utvecklas. Kunskapssyn har viss inverkan på vad som sker i skolan. Ständigt ifrågasätts skolan och vi står på randen till en ny skollag som fokuserar mer på kunskap i form av en liten annorlunda kunskapssyn än vad skolan har haft de senaste åren. Därför kan det vara viktigt att belysa vilken kunskapssyn som finns bland lärare och att det kan variera även om de är lärare på samma skola och har samma utbildning. Alla lärare ska undervisa och det är upp till läraren att välja hur denna undervisning ska bedrivas för att på bästa sätt nå ut till eleverna.

Samhället är i ständig förändring med ny teknik som gör att det är lättare att få tillgång till allt mer information. I dagens samhälle är det viktigare för de flesta att använda en dator än en traktor. Detta har gjort att kunskapssynen har förändrats och förmodligen kommer det att förändras ytterligare i framtiden och det kan därför vara viktigt att lärarna är medvetna om och reflekterar kring deras kunskapssyn och att de kan vara tvungna att anpassa sig för att det kommer elever som har helt andra krav på ny kunskap. Skolan är till för att förbereda ungdomarna för resten av livet och då är kunskap en viktig del av detta uppdrag.

6.2.2 Slutsatser

Så länge lärarna är villiga att anpassa sig efter vad eleverna har för förutsättning så har de ingen specifik kunskapssyn mer än att det finns olika sätt att ta till sig kunskap på. Alla individer är olika och det är upp till läraren att finna de medel som gör att alla elever finner det givande att lära sig nya saker. Motivation genom att variera sin undervisning eller att interagera med eleverna är nyckelfaktorer. En annan sak som framkommit genom denna studie är att lärarna är medvetna om läroplanen och de bedriver undervisning som stämmer överens med läroplanen på flera punkter. Det är bland annat punkten om att lära eleverna hur man tar till och finner ny kunskap i ett allt mer komplext samhälle. Även när det gäller att individualisera och socialisera eleverna lärarna överens med läroplanen. En fråga som väcks är huruvida lärarna når

upp till sin vision eller inte men det behandlas inte i denna studie. Lärarna har en bild av hur de vill att undervisningen ska vara och det är att det beror på individen som kommer och hur väl läraren lyckas motivera eleven att lära sig mer. Finner man motivationen så spelar det inte så stor roll om det är teoretisk kunskap eller praktisk så länge eleven lär sig.

6.2.3 Fortsatt forskning

En möjlig fortsättning på denna studie kan vara att observera lärare för att se hur de faktiskt gör på lektionerna, för att se hur eller om de lever som de lär.

7 Referenslista

- Andersson, C.(2000). *Kunskapssyn och lärande i samhälle och arbetsliv*, Lund: Studentlitteratur
- Antón, M. (1999). The Discourse of a Learner-Centered Classroom: Sociocultural Perspectives on Teacher-Learner Interaction in the Second-Language Classroom. *Modern Language Journal*, 3, 303–318
- Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken*, Lund: Studentlitteratur
- Ds 2009:25 *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*, Stockholm: Utbildningsdepartementet
- Gustavsson, B. (2000). *Kunskapsfilosofi*, Stockholm: Wahlström & Widstrand
- Gustavsson, B. (2003). *Vad är kunskap?*, Stockholm: Statens skolverk
- Karlsson Vestman, O., Sedigh, M., Månsson, N. & Jäder, J. (2007). *Ett välstämt piano – till rätt melodi? Metautvärdering av Skolverkets nationella utvärdering av grundskolan 2003*. Studies in Social Sciences, Forskningsrapport 2007:1. Eskilstuna/Västerås: Mälardalens högskola, Institutionen för samhälls- och beteendevetenskap.
- Linde, G. (2003). *Kunskap och betyg*, Lund: Studentlitteratur
- Sandell, M. (2004). *Lära sig kan alla*, Stockholm: Gothia
- Savary, J. & Duffy, T. (1996). Problem Based Learning: An Instructional Model and Its Constructivist Framework. *Educational Technology*, 5, 31-38
- Skolverket (2006). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet - Lpo 94*, Stockholm: Fritzes offentliga publikationer
- SOU 2007:28 *Tydliga mål och kunskapskravi grundskolan: Förslag till nytt mål- och uppföljningssystem*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer
- Stensmo, C. (2007). *Pedagogisk filosofi*. Lund: Studentlitteratur
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*, Lund: Studentlitteratur
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, Stockholm: Vetenskapsrådet

Bilaga 1

1. Man eller kvinna?
2. Ålder?
3. Ursprungsland?
4. Vilken utbildning?
5. Vilka ämnen?
6. Hur länge har du jobbat som lärare?
7. Hur beskriver du kunskap?
8. Vad är viktig kunskap för dig?
9. Hur lär du eleverna denna kunskap?
10. Hur vet du om dina elever tagit till sig av din kunskapssyn eller utvecklat sin egen kunskapssyn?
11. Hur tolkar du läroplanens mål om kunskap?
12. Hur beskriver du lärande?
13. Vad är meningsfullt lärande för dig?
14. Hur vet om en lektion varit meningsfull för dina elever?
15. Hur resonerar du när planerar en lektion, när du väljer innehåll och material i relation till din förståelse av kunskap och lärande?
16. Vilka faktorer är viktiga för en lyckad lektion? (vad menar du med faktorer?)

Bilaga 2

Till lärare på skolan

Mitt namn är Per Eriksson och jag läser min sista termin på lärarprogrammet på Mälardalenshögskola. Jag skriver nu mitt examensarbete inom ämnesområdet pedagogik. Jag skriver om ämnet lärande och kunskapssyn. Mitt syfte är att belysa hur och på vilket sätt lärarens kunskapssyn och lärande kommer att påverka deras lektionsupplägg.

Med anledning av detta vill jag intervjua lärare för att få fram underlag till mitt examensarbete. Intervjuerna kommer att spelas in med hjälp av digitalinspelningsapparat men det kommer endast vara jag som lyssnar på det inspelade materialet för att garantera konfidentialitet. Jag kommer inte använda mig av några autentiska namn i uppsatsen även detta för att konfidentialiteten ska kunna garanteras. De intervjuade har när som helst rätt att avbryta sin medverkan utan några negativa följder.

Då jag vill ha en så representativ bild som möjlig vill jag gärna ha lärare från olika lärarlag med olika ämneskunskaper.

Min handledare heter Niclas Månsson och är lektor i pedagogik på Mälardalenshögskola.

E-postadress: niclas.mansson@mdh.se

Telefon: 016-153726